

Riigireformi võimaluste paun pole veel tühi

Pikemat aega on erineva intensiivsusega arutatud Eestis riigireformi üle. Kuidas muuta meie riiki tõhusamaks ja elanike vajadustele paremini vastavaks ilma, et see liialt õhukeseks ei jääks? Üht-teist on vahepealsete aastate jooksul alates Eesti riigi loomisest ka tehtud, kuid mõndagi võiks veel teha. Mida täpsemalt, sel teemal arutlesid Riigikogu Toimetiste vestluringis 15. novembril Jaak Aab (Keskerakond), Raimond Kaljulaid (SDE), Maris Lauri (Reformierakond), Andres Metsoja (Isamaa) ja Igor Taro (Eesti 200). Jaak Valge (EKRE) vastas küsimustele hiljem kirjalikult.

JAAK AAB: Päris mitmel valitsusel on olnud varasemalt riigireformi tegevuskava, mida on läbi vaadatud. Küsisime ministriumide käest nõu. Mõned sellised üldised teemad olid, konsolideerimise teema näiteks. Selle mõttega käisimegi ministriumid läbi ja saime neid tegevusi sinna kavasse. Seda peaks süsteemselt pidevalt jätkama. Selle protsessi käigus tekkisid transpordiamet ja noorsooamet, keskkonnaamet ja -inspektsioon ühendati

ning põllumajanduses ühendati kaks ametit. Neid struktuure analüüsiiti. Heal juhul sai välja võtta dubleerimised juhtkonna tasandil, ka osakonna tasandil, ning kõik tugiteenused ühendada. Riigi Tugiteenuste Keskusesse on aegamööda järjest neid tugiteenuseid läinud ja selle tegevust tuleb jätkata. Esimene, mis neil tegemata jäi, oli sotsiaalministeeriumi haldusala konsolideerimine.

Sama tegevust tuleb jätkata, peaks olema selge tegevuskava. Me oleme kuulnud ideid. Üks tõsine pudelikael on minu teada andmekogude registrite kvaliteet. Statistikaamet on seda rääkinud aastaid, millegipärast ei ole majandus- ja kommunikatsiooniministeerium (MKM) eriti innukas olnud. Enne ei suuda me digiriigi teenustega edasi minna, kui andmekogud ei ole korda tehtud. Neid on meeletu hulk poolsurmas. Osa on ka surmas, mis on turvarisk. Seal tuleb teha tõsine revisjon. Ettepanek oli määratleda põhiandmekogud, mis peaksid olema riskasutatavad.

Päris suur põld ootab ees, kui rääkida andmetest, mida kohalik omavalitsus saaks kasutada, või kui rääkida riigi ja kohaliku omavalitsuse andmete

Andres Metsoja (Isamaa)

Foto: Erik Peinar

ristkasutusest. See peab olema süstemaatiline tegevus, keegi peab pidevalt jälgima. Olen mõistnud, et see temaatika on praegu rahandusministri all. Kunagi loodi riigihalduse ministri amet mitte ainult kohalike omavalitsuste haldusreformi pärast, vaid just nimelt selle riigireformi tegevuste edasiviimise pärast. Ei ole oluline, kelle all ta on, peasi, et sellega tegeldakse ja on olemas ka osakond, kes meetodika-alast nõu saab anda, see on riigihalduse ja avaliku teenistuse osakond. Tuleb need asjad uuesti normaalselt tööle rakendada.

Tihti öeldakse kõlav lause, et pool Riigikogu liikmetest vähemaks või pool ametnikest korraga maha. Nii see ei toimi. Tuleb analüüsida, vaadata üle need kohad, kus tegevused kattuvad, tõsta tugiteenuseid kokku – niisugune on lihtne valem. Sisu ise on keeruline, kui hakata seda tegema, sest kõik (silo)tornid seisavad iseenda eest.

ANDRES METSOJA: Riigi toimimist vaadates on kolm suurt kava, millest on räägitud. Esimene on riigireform, millesse on panustanud ka teadnamehed mitte ainult riigisektorist, vaid ka väljastpoolt, teine on metsanduse arengukava ja

kolmas haridusvõrgu arengukava. Neil kõigil on väga tugev regionaalpoliitiline mõõde. Paraku on nii, et ainus kava, mis praegu kuidagi elus on, on haridusvõrgu arengukava ja sellegagi on väga suuri probleeme. Probleemiasetus on liikunud gümnaasiumivõrgult maakoolidele. Tallinnas on väga selgelt mõistetud, et kusagil Läänerannas on ka kool, mille eksistentsil võiks olla võimalus.

Samal ajal parlament menetleb, kas peaks olema selleks eraldi raha, kui inimesi on ruutkilomeetril neli tükki. See võtab väga hästi kokku arusaama regionaalpoliitilisest mõõtmest – läksime reorganiseerima koolivõrku gümnaasiumi tasemel. Tegime selle ära. Aga nüüd ehitame kuut riigigümnaasiumi Tallinna lähiümbruses. Algne eesmärk oli ju tegelikult teistsugune. Mitte panna raha juurde sinna, kus seda on, vaid luua selgust seal, kus toimub kahanemine.

Mis puudutab metsanduse valdkonda, siis seal on otsene kokkupuude kogu ettevõtlussektoriga, mis tegelikult peabki saama toimetada oma piirkonnas. Ühtpidi, et meil oleks mets, mida väärindada, ja teistpidi oleks olemas looduskeskkond, mida ka keskkonnapsühholoogia seisukohal kasutada, ja et oleks elukeskkond maal. Maale tahetakse tulla. Aga vastuväide seal on, et tööstuspoliitika selle taga seisab. Eelmises Riigikogu koosseisus oli see aktiivselt laual. Praegu ei ole.

Riigireformiga on suures plaanis läinud nii, et pärast maavanemate kaotamist ja haldusreformi, mis viidi ellu kesktee valides, mida oli toona võimalik teha, ei ole ju tegelikult rohkem midagi juhtunud. Juhtunud on lihtsalt, et sedasama haridusvõrgukorraldust – mis peaks piirideta toimima ja mille eest peaks olema vastutaja ka maakonnas, sest see ei saa olla ainult ühe omavalitsuse pädevus – ei koordineeri tegelikult keegi. Omavalitsusliidud on vabatahtlikud kogud. Järjest rohkem võimenduvast majanduslanguses on see lõimumistaktika valitsemises valdav. Parimal juhul suudame natuke rahastamismudelit

ümber teha ja võtta Tallinnalt või sealt, kus raha on, natuke ära ja jagada oma piirkonnale ümber.

Aga tekkimas on needsamad näited, et kui Pärnus on võimalik tulu saada parkimistasude korraldamisest, siis seda küsitakse õigupoolest nendelt omavalitsustelt, kelle inimesed käivad naaberpiirkondadest maakonnakeskuses tööl. Neil, kes on maakonnakeskuse ümber, neid instrumente ei ole ja lahendusena pakutakse avalikult välja, et kirjutage ennast siis meie omavalitsusse sisse. Me ei ole suutnud muuta seda paradigmat, et omavalitsus kui selline on konkurent elanikele ja inimene on vahend oma maksurahaga. See ei saa olla Eesti riigi mõte. See on kõige suurem probleem.

Mõtteselgus on meie regionaalpoliitiliselt maastikult absoluutselt kadunud. Tekkinud on mõtteviis, et kui nad hakkama ei saa, siis tuleb teha uus haldusreform.

Teha tuleks seda, et Eestis oleks omavalitsuseülene juhtimissüsteem. Omavalitsus on halduspiirides üksus, aga inimesed ei mõtle halduspiiride-keskselt. Kõik tegevused – olgu need siis ühistransport, kogu haridusvõrgu ja töökohtadega seotud temaatika – koonduvad järjest rohkem keskustesse, ja see on Eesti riigis teadlik valik. Me ei saagi kõiki asju teha hajutatult, me ei jõua seda üleval pidada. Väga vastupidine tegevus on suhtumine, et konkureerige elanikele, sest tulumaks on see, mille järgi me teie omavalitsust rahastame. See ei ole loogiline, see ei saa niimoodi jätkuda.

Eraldi küsimus on, et kui riik seab uusi ülesandeid näiteks kogu energiataristu ümberkujundamisel suurte väljakutsete kontekstis, olgu see Rail Baltic, Via Baltica, tuulepargid jne, siis juhtub nii, et majandus kolib mõnel juhul idast kas lõunasse või läände ja see toob kaasa eraldi väljakutsed teedevõrgule. Inimesed peavad mõnda aega elama ehitustandril. Ma olin alles paar nädalat tagasi ühel omavalitsuse kohtumisel, kus omavalitsused ütlesid,

et palun pange meie bussijaama ja kooli vahele turvaline riigimaantee ületamise süsteem. Riigi vastus on, et esitage liiklusturvalisuse programmi taotlus, me kaks aastat menetleme. Kui ma küsin, palju see kava raha maksaks, siis öeldakse, et kahjuks seal kahel järgmisel aastal raha ei ole.

See viib vihkamiseni, inimesed hakkavad järjest rohkem riiki vihkama ja siis me mõtleme, miks inimesed heituvad ja teevad selliseid poliitilisi valikuid, nagu nad teevad.

IGOR TARO: Kui riigireformi juurde tagasi tulla, siis räägiks kahest märksõnast, mis ei ole absoluutselt kadunud, vaid on täiesti töös. Need on personaalriik ja nullearve, mis on käsikäes ja mingil määral

Mõtteselgus on meie regionaalpoliitiliselt maastikult absoluutselt kadunud. Tekkinud on mõtteviis, et kui nad hakkama ei saa, siis tuleb teha uus haldusreform.

ANDRES METSOJA

ka üksteisega seotud selles võtmes, kuidas muuta riigivalitsemist ja riigisektorit tõhusamaks. Personaalriik tähendab üldjoontes seda, et me anname teenuseid, sealhulgas ka toetusi, vastavalt vajadusele ja see peaks käima võimalikult automaatselt, võimalikult vähese bürokraatiaga.

Seesama, millest siin eelkõnelejad on digiteerimise osas rääkinud ja millega tegeleb hetkel ettevõtlusminister Tiit Riisalo MKMis. Oleme ära näinud enam-vähem selle teekonna, mis tal tuleb läbi kõndida, sest päris nii lihtne see ei ole. Eile oli komisjonis näide, kus pidime

ühte seadusemuudatust kohendama, sest eelnõus taheti ette näha, et notarid võtaksid tehingute tegemisel registrist automaatselt andmeid. Kui toimus huvigruppide kaasamine Riigikogu komisjonis, siis selgus, et see ei ole võimalik, sest selline tehniline lahendus ei sünni paari kuuga. Konkreetne näide, miks me peame andmestrategie kõigepealt tervikuna üle vaatama

Kui oleme oma eesmärkide osas paigas, siis on veel kaks rada, mida tuleb käia. Üks on õiguslik, mida me siin Riigikogus teeme. Me peame õigusaktide tasemel panema paika kogu reeglistiku, mismoodi ja mis andmeid üldse tohib automaatselt liigutada, kuidas inimesed lubavad või keelavad oma andmeid jagada jne, et me jõuaksime sinna, et toetused või mingeid teenused rakenduksid automaatselt.

Peame leidma lahenduse, kuidas olemasoleva ressursiga tõhusamalt hakkama saada.

IGOR TARO

Teine on tehniline pool. Enne seda, kui me ei ole eelarve strateegiat, oma eesmärgi valmis teinud, ei saa ka tehnilist lahendust tellida. See ei ole lihtsalt lihtne äpp telefonis. Seal on väga selged turvakriteeriumid ja kodanikuõigused, andmekaitse teemad, mismoodi loa andmine käib.

Seejärel on nulleelarve märksõna, mis mingil määral seostub ka Jaagu räägituga kulutuste otstarbekusest. Praeguses valitsusleppes on kokku lepitud, et see ring tehakse peale nelja aastaga. Igal aastal kolm ministeeriumi, praegu tegelevad

sellega MKM, rahandusministeerium ja sotsiaalministeerium. Näiteks MKMil on 1400 eelarverida, mis tuleb järgmise aasta kevadeks üle vaadata. Kas seal on dubleerivat? Võib-olla on aeg edasi läinud ja mingid ülesanded võiks üldse kõrvale heita, võib-olla ei peaks riik nendega tegelema?

Haldusreform tuleks ikkagi lõpule viia. Ühel hetkel tehti poliitilised otsused, tehti mõningad täiesti subjektiivsed erandid elanike arvu osas, lubati teatud omavalitsustel jätkata. Just praegu tulid regionaalministri ja rahandusministri juurest, kus arutasime, kuidas nad edaspidi toime tulevad. Nüüd tuleb nendele eranditele hakata peale maksma. Kuid kas see on aus ja õiglane?

MART RAUDSAAR: Kas me peaksime omavalitsustele raha juurde andma, sest oleme neile ülesandeid juurde andnud? Või peaksime liikuma edasi niinimetatud haldusterritoriaalse reformiga, et vähendada veelgi omavalitsuste arvu?

IGOR TARO: Need asjad on omavahel seotud. Meil ilmselgelt ei ole sellist vabadust praegu raha osas, et lihtsalt anname kõigile kusagilt juurde, sest raha ei kasva puu otsas. Peame leidma lahenduse, kuidas olemasoleva ressursiga tõhusamalt hakkama saada. KOVi rahastamismudeli osas peaks kõigepealt välja mõtlema lähtealused, kuhu tahaksime kogu ümberarvestuse tulemusena jõuda.

Seal on vastandlikud huvid. On tagamaalised, kes kahanevad ja kellel on seetõttu raskusi oma ülesannete täideviimisega, ja on pealinna ümbruse oma, kellel on raskusi oma ülesannete täideviimisega, sest nad kasvavad liiga kiiresti.

Meie küsimus on olnud algusest peale, juba viis aastat tagasi, et kas kõik need asjad peavad olema kohaliku omavalitsuse ülesanded? Võib-olla haridust ei peagi enam omavalitsused korraldama.

MARIS LAURI: Kui räägime omavalitsuste poole pealt, siis kahtlemata tuleks vaadata, kas saab edasi minna veel

administratiivühendamisega, haldusküsimustega – mõned omavalitsused on tõesti väikesed ega tule oma väiksuse tõttu toime. Suurem küsimus iga omavalitsuse puhul on see, mille üle nad otsustavad ja mille eest nad vastutavad. Raha meeldib kõigile saada, vastutada aga mitte nii palju.

See on hästi mitmetahuline teema. Mõned omavalitsused tulevad väga hästi toime, aga mitte sellepärast, et nad sissetulekute poole pealt jõukad oleksid, vaid sellepärast, et nad on läbi mõelnud, kuidas nad asju teevad. Samas mõned on olnud oma muudatustega ... ütleks et jalgu lohistavad. Võivad olla ka muud põhjused – kui ühineti, siis tehti lepped, lepete aeg on möödas, nüüd võiks juba hakata muudatusi tegema. Aga mõnes omavalitsuses on need muudatused väga rasked tulema.

On teenuseid ja asju, kus tuleb üle omavalitsuse piiri tegutseda. Mina usun inimeste mõistlikusse koostöövõimesse ja tõesti loodan, et riik ei pea ütlema, et omavalitsus A, B, C ja D peavad koostööd tegema ja kui ei tee, siis teeme nende eest ise. Selline tee viiks bürokraatiani ja piirkondadest irdumiseni. Parem variant on see, kui omavalitsused ise leiavad koostöövõimalusi ja lahendusi. Jah, neil võib tekkida olukordi, kus nad vajavad regulatiivset tuge ja nõustamist.

Eelnevalt oli juttu, et mis on andmed ja kuidas neid kasutada. Arvan, siin on palju ruumi asjade parandamiseks. Meil on tõesti kogutud inimeste ja ettevõtete kohta kohutavalt suurel hulgal andmeid, andmebaase ja andmekogusid. Regulatiivne pool on puudulik ja selle tõttu on ka nende korrastamine ja kasutamine takistatud.

See pool tuleb ära lahendada ja siis saab hakata tegema muudatusi ning anda inimestele või ettevõtetele seda tuge, mida nad vajavad. Eesti 200 räägib personaalsest riigist, mina räägiksin vajaduspõhisest toetamisest, abist. Et tuge saaksid need, kellel on seda vaja. Iva on selles, et kui sa jagad mingit toetust kõigile võrdselt, siis juhtub nii, et saavad need, kes seda tuge ei

Igor Taro (Eesti 200)

Foto: Erik Peinar

vaja. Ja need, kes vajavad rohkem, saavad liiga vähe. Saaksime sel juhul rikkalikumalt toetada neid, kes on suuremas hädas. Ükskõik, kas räägime energeetika-toetustest, peretoetustest või ükskõik millest. On küll ja küll neid inimesi, kes ütlevad, et teate, mul tegelikult ei ole seda toetust vaja. Ka mina saan teatud toetusi selle tõttu, et seda jagatakse võrdselt. Ma ei tunne, et peaksin sama, aga loobuda ka ei saa. Sellised skeemid peaksime üle vaatama.

Kolmas aspekt on kindlasti see, kuidas me asju teeme. See on pisut andmete teema, aga puudutab ka regulatiivset poolt. Aeg-ajalt öeldakse, et täidame igasuguseid lolle reegleid saksaliku täpsuse ja usinusega ja pingutame päris mitmes kohas üle. Reegleid tuleb tootmisprotsessides mingite lubade saamiseks täita. Aga kuidas need on üles ehitatud, mida küsitakse ja kelle käest? Kas konkreetse tootmise jaoks on just selliseid reeglistikke vaja?

Keegi tahab teha endale kodukohvikut ja siis hakkab pihta... Mõned neist asjad on täiesti loogilised, aga mõned pingutavad üle. Reeglistik tuleb paika panna. Protsess peab käima sedapidi, et kõigepealt antakse ettevõtlikule inimesele

Maris Lauri (Reformierakond)

Foto: Erik Peinar

või ettevõttele nõu, mida ta peab selleks tegema, et seda tüüpi asjad saaksid aetud. Mitte ei tulda kõigepealt jutuga, et sul on see tegemata, siis on see tegemata ja saa ei saa luba. Suhtumine peab olema selline, et kõigepealt toimub nõustamine. Kui keegi seejärel tõesti ei täida reeglistikku, siis iseasi.

Mul on süvenenud arusaam, et probleem ei ole isegi niipalju reeglites, kui juhtimises. Reeglistik, meie haldusmenetlus on üles ehitatud loogikale, et see peaks olema nõustav. Aga millegipärast lähtutakse kõigepealt karistamisest ja siis alles järgneb nõustamine. Me peame suhtumist muutma. Korrastame oma omavalitsuste töö ja jagame ülesanded: mis on riigi ülesanded, mis on omavalitsuse ülesanded ja mida omavalitsused teevad koos. Kui me jagame selle reeglistiku ära, siis vaatame, kuidas saame kõiki neid andmeid kasutada ja mismoodi inimestele või ettevõtetele teenuseid osutame – sellest võib kokkuvõtteid tekkida.

Võib tekkida võimalus pakkuda asju, mida me senini ei kasuta. Ettevõtted ütlevad, et mingid protsessid on kohutavalt pikad. Öeldakse, et sul tuleb midagi 30 päeva jooksul teha, kuid asutus hakkab küsimusega tegelema 29. päeval ja siis selgub, et üks dokument on esitamata.

Inimene täidab selle järgmisel päeval ära ja siis läheb jälle 30 päeva. See on kliendisuhtluse küsimus – ametkonnad peaksid olema inimese poole näoga. Tunnistan, et on asutusi ja ametnikke, kes juba töötavad selliselt, aga on kohti, kus asjad nii ladusalt ei liigu.

Peame tegelema kolme valdkonnaga. On asjad, mis tuleks läbi arutada, millega ei saagi poole aastaga midagi teha, sest on vaidlusi ja seisukohti. Teised teemad on sellised, mis vajavad veel ettevalmistamist. See programm on päris mahukas. Arvan, et tegemist jätkub rohkem kui kolmeks või neljaks aastaks.

MART RAUDSAAR: Kõik erakonnad ütlesid enne valimisi oma programmis, et riiki oleks vaja tõhusamaks teha ja pisut reformida. Mida järelejäädud kolme ja poole aasta jooksul võiks ette võtta?

RAIMOND KALJULAI: Bürokratia vähendamisega peab alati olema väga ettevaatlik. Kes teavad 1980. aastate legendaarset Briti teleseriaali „Jah, härra minister“ ja selle jätku, siis üldjuhul poliitikute sekkumine riigi juhtimisse on ohtlik ja alati õrnal jääl kõndimine. Eriti siis, kui soovitakse vähendada bürokratiat – üldjuhul lõpeb see bürokratia suurendamise ja veel hullemaga, regulatsioonide arvu, hulga ja kulude kasvuga.

Eestis oli üks selline valitsus, kes lubas alustada kärpimist sellest, et vähendada ministrite ametiautosid, ja asi lõppes sellega, et ühel ministril oli kaks ametiautot.

Mina tootsin välja selle, mis toimub praegu ruumilise planeerimise ümber. Ma väga loodan, et protsess viib planeerimisseaduse muudatusteni, mis planeerimisprotsessi lihtsustavad ja lühendavad. Eesti majanduse üks pidureid on kindlasti kõikvõimalike planeeringute, lubade menetluse kohutav aeglus. See on osalt seadusandlik probleem ja osalt korralduslik probleem omavalitsustes. Kui ikkagi Eesti suurimas omavalitsuses, mis peaks olema kõige haldussuutlikum või haldussuutlikumate tipus, suudetakse

vaevu menetleda üks detailplaneering kuus, siis saame ju kõik aru, et see lõpeb sellega, et ühel hetkel ei ole piisavalt kehtivaid planeeringuid. Ei ole enam võimalik ehitada, inimestel ei ole võimalik osta uusi energiatõhusaid ja tänapäevaseid kodusid. Kinnisvara hind tõuseb.

Riigikogus on riigieelarve läbipaistvuse suurendamise teemal üsna arvestatav konsensus. Riigieelarvest selle esitatud kujul ei ole võimalik aru saada. Oleme jõudnud naeruväärsesse olukorda, kus näiteks riigikaitsele otsuseid vaadatakse nii-öelda ametlikus eelarves ja siis sinna kõrvale ministeeriumi esitatud raamatupidamist. See on nagu üheksakümnendatel, kus ettevõtetel oli maksuametile esitatav raamatupidamine ja siis oli vihikukene.

Riigieelarve kontseptsioonist hakkas kunagi rahandusministeeriumi asekantsler Dmitri Jegorov väga palju rääkima. Olin sel ajal ühes kohalikus omavalitsuses tööl ja kui meie oma väga väikest eelarvet hakkasime nulleelarveprintsibiist lähtudes vaatama, siis avastasime, et meil on üks null lõpust puudu selleks, et saaksime oma ülesandeid täita nõuetekohasel viisil ja osutada neid teenuseid, mida seadus kohustab meid osutama.

Kui me praegu võtaksime kaitsevaldkonna ja koostaksime kaitse-eelarve nulleelarvepõhiselt, siis ma arvan, et avastaksime samuti, et meil on üks null puudu. Kui vaatame lääneriikide külma sõja aegseid kaitsekulutusi, siis need olid vahemikus viis kuni kümme protsenti. Kollektiivne Lääs või NATO riigid avastaksid, et kui nad hakkaksid oma kaitse-eelarveid päriselt nulleelarve põhimõttel tegema, on seal kolossaalne defitsiit, eriti mis puudutab moona ja väljaõpetatud isikkoosseisu. Lootus, et see igas valdkonnas viib kokkuhoiuni või kulude vähendamiseni, on helesinine unistus. Vaatame, mida peaks tegelikult sotsiaalvaldkonnas tegema, mida tervishoius peaks tegema ja kui hakkame seda nulleelarve baasil analüüsima, siis avastaksime, et väga palju raha on puudu. Seda teavad tegelikult

kõik, aga keegi ei taha seda välja öelda. Kõik teevad nägu, et õhuke riik on väga suur. Elanikkonnakaitse valdkonna rahastamine näiteks – mis nulleelarvest me seal räägime. Seal on kaks nulli puudu.

Mis puudutab riigireformi kava, siis see protsess mulle väga meeldis. 77 leheküljel on väga palju ettepanekuid, mis minu meelest kindlasti vääraks kaalumist. Osa asju on juba tehtud. See initsiatiiv on väga tänuväärne. On see probleem, et Eesti on praeguseks võrdlemisi hästi toime tulev heaoluriik ja tekib oma ametkondlik, ühiskondlik inertis. Suurte muutuste tegemiseks on vajalikud suured kriisid, nagu oli Eestis 1990. aastate algus. Oli võimalik alustada puhtalt lehelt. Näiteks Ukraina väljub sõjast hoopis teistsuguse riigina, ehitatakse üles uus Ukraina. Eestis sellist kriisi ei ole, aga loodetavasti ei tule ka.

Siin räägiti, et kas oleks võimalik üle-eestiliselt mingites küsimustes ühistransporti korraldada. Jaapani-Eesti sõprusrühma esimehena juhin tähele-

Raha meeldib kõigile saada, vastutada aga mitte nii palju.

MARIS LAURI

panu, et kui Eesti oleks linn Jaapanis, siis me vaevu-vaevu mahuks esikümnesse. Me oleksime umbes Saitama linnaga elanike arvu poolest ühel pulgal.

MART RAUDSAAR: Võiksime rääkida seadusandlusest, võimalikust riigireformist. Kas meil oleks võimalik siin midagi tõhustada?

MARIS LAURI: Üht-teist juba tehakse. Uuendamisel on eelnõude infosüsteem, kus saab seadusloomet teha digitaalsel kujul kaasatuna ja avatuna. Esimesed

etapid on valminud. Diskussioon viiakse alates väljatöötamiskavatsust elektroonseks, kus asjaosalised saavad kohe sekkuda, töötatakse ühe elektroonse dokumendiga ehk kaovad ära need kümme erinevat dokumenti. Protsess peaks minema avatumaks, selgemaks, arusaadavamaks, väljastpoolt ka paremini jälgitavaks. Alates ministereeriumidest, kes eelnõu loovad, valitsusest, aga ka Riigikogu oleks sellesse protsessi kaasatud. Kõik dokumendid oleksid ühes kohas, kogu loomeprotsess oleks näha. Kindlasti teeb see asja selgemaks.

Seadusi on palju, need on mingil viisil valdkondade kaupa ära jagatud, aga aeg-ajalt lähevad asjad risti. Andmete poolt näiteks juhib justiitsministeerium, aga seal on MKMil väga suur roll, on rahandusministeeriumil. Erinevatel valdkondadel on omad lõigud ja et need koos töötaksid,

Eestis oli üks selline valitsus, kes lubas alustada kärpimist sellest, et vähendada ministrite ametiautosid, ja asi lõppes sellega, et ühel ministril oli kaks ametiautot.

RAIMOND KALJULAI

selleks on selline süsteem hea. Ma suhtun natuke skeptiliselt üleskutsetesse, et vähendame seadusloomet kaks korda. Samas on meil kahjuks Eesti riigis tekkinud tunne, et kui on mingi probleem, siis teeme seaduse, seadusmuudatuse. Aeg-ajalt tahetakse teha ühe või teise valdkonna revisjoni ehk sisuliselt tahtakse üks või teine seadus algusest lõpuni uuesti läbi kirjutada või veel mitu seadust

kokku panna. See võib muuta asja hoopis keerulisemaks. Selliseid protsesse tuleb alati hästi hoolikalt kaaluda, kas tasub teha või ei tasu.

Kolmandaks on küsimus kindlasti ka Euroopa taseme seadusloomest. Kahjuks tuleb tõdeda, et vähemalt minu subjektiivse hinnangu järgi on praegusel Euroopa Komisjonil tekkinud täiesti pöörane seadusloome kirg, algatusi tuleb robinal. Õnneks väga paljud nendest surevad vaikselt välja, aga võtavad siiski kohutaval hulgal meie inimeste aega ja energiat. Sa pead seletama, et tegelikult sellist lähene-mist ei ole vaja, sellega ei ole vaja tegeleda ja see asi on lahendatud.

Me näeme ka seda, et Euroopa tasandil ei suuda mõned riigid ise oma probleeme lahendada ja siis tahavad, et tegeleksime nendega üleuroopaliselt, siis saaks probleemid ära lahendada. Selliseid jaburaid olukordi on kahjuks palju olnud. Meil on vajalik, et Euroopa seadusloome või õigusloome muutuks väiksemaks ja ratsionaalsemaks.

Peame ka ise mõtlema selle üle, et iga asja ei pea seadusega reguleerima ja kohe kiiresti muudatust tegema. Väike kaalumiskoht on alati, et järsku saab teistmoodi. Tõesti, mõnikord ei ole vaja. Meil on alati küsimus, kas väljatöötamiskavatsus on vajalik või mitte. On olukordi, kus see on sisuliselt täiesti hädavajalik, olukordi, kus see ei ole vajalik, ja on olukordi, kus peaksime hiljem analüüsima, kas seadus töötas. Kriitilist meelt on siin Riigikogus kindlasti vaja iga eelnõu menetlemisel. Kas see on ikka vajalik, kas sinna sisse on pandud mõistlikud asjad? Sellega peaks alustama iga minister.

JAAK AAB: Teatud revisjoni tuleb endiselt teha. Seal on omaniku küsimus, kes seaduse omanik on. Mäletame sotsiaalhoolekande seadust, kus üritati kogu valdkond ühte seadusesse kokku pakkida. Sellest praktikast pärast minu teada loobuti. On olnud pöördeid ühele poole ja teisele poole. Minu arust on endiselt oluline töö, mida

ministeeriumideülelset erinevate projektide raames tehti. Moodustati grupp halduskoormuse vähendamiseks, bürokraatia vähendamise projektid. Osales tööandjate keskliit, olid täiesti konkreetsed ettepanekud ja tõesti õnnestuski üht-teist ära teha.

MARIS LAURI: Hiljuti vaatasin seda päris mitme aasta tagust loendit. Enamik sellest on tehtud, aga mõned suhteliselt hiljuti. Ongi asju, mis võtavad aega.

JAAK AAB: Need on kindlaks tehtud, aga ka tööandjate keskliit tules, et see võiks olla pidev protsess. Pandi tähtaeg, kaks aastat tegutseti ja tehti väga palju ära. Minu arust ei ole võtmeküsimus selles, kui palju seaduseid on, vaid kuidas need mõjuvad inimestele ja ettevõtjatele.

Kogu olemasolevas bürokraatias on üks oluline küsimus Euroopa Liidu algatused, millest Maris rääkis. Me näeme ise, et tuuakse jälle mingi seadus siia, mis on direktiivi või määruse pärast algatatud ja on Euroopa Liidus vastu võetud. Aga selle sappa pannakse tihtipeale igasuguseid detaile, mis ei ole üldse seotud. Iga valdkond avastab, tahab veel midagi üle reguleerida. Teeme ära ikka ühe muudatuse, mis on selle direktiiviga ette nähtud, ja kui on teisi sisulisi muudatusi seal valdkonnas vaja, siis tulge teise eelnõuga. Aga sinna vahele sokutatakse igasuguseid sätteid veel juurde.

Vahel on midagi kiireloomuliselt vaja, aga sageli esineb praktikat, et üritatakse mingisuguseid selliseid sisulisi probleeme lahendada, mis ei lähe kokku selle euro-direktiivi kohaldamisega. Riigikogul ei ole aega menetleda ja ta ka ei jõua kõigesse süveneda.

MARIS LAURI: Tegelikult ei ole lubatud asju niimoodi kokku panna, üksnes erijuhtumel. Riigikogu liikmete vastutus on seda tähele panna. Isegi olen ma niimoodi menetluses üht-teist välja visanud. Ma saan aru, millest tuleneb see kange tahtmine väga täpselt kõiki asju seadustesse panna – see on hirm vastutuse ees. Kui sul on olukord, kus sa pead tegema kaalutusotsuse, siis me oleme

Raimond Kaljulaid (SDE)

Foto: Erik Peinar

jõudnud Eestis sellisesse olukorda, et ükski ametnik ei julge teha kaalutusotsuseid. Öeldakse, et palun pange seadusesse täpselt punkttaaval kirja, mismoodi peab kõik olema, siis ma ei saa eksida ega saa olla süüdi. Me oleme ühiskonnas läinud selle koha peal üle piiride. Alati võib olla ebaõnnestumisi, aga me hakkame kohe ründama neid, kes on julgenud lõpuks otsuse teha. Otsus ei pruugi olla kõige parem, aga see on tehtud parimast tahtest tollel hetkel. Meil pekstakse need otsuse tegijad läbi, ja need on ametnikud.

JAAK AAB: Jõuame ressursi juurde ka Riigikogus või räägime parlamendi ja valitsuse tasakaalust. Riigikogus (Riigikogu kantseleis) kahjuks napib ressursi, siin teevad inimesed väga tublit tööd suhteliselt väikese palga eest. Raudvara on jäänud, aga siia oleks teadmist ja ressursi juurde vaja, et just ka Riigikogu oleks võimeline välja sõeluma selle ebavajaliku. Ametnikud ja valitsus tihtipeale ongi see mitmekordne filter.

Seadusloome juures oleks vaja selgeks teha, mis võib ettevõtjal või inimesel jne hoolduskoormust hoopis tõsta. Ei ole oluline, palju seadusi on, vaid on oluline, kuidas need elu keerulisemaks teevad või

Jaak Aab (Keskerakond)

Foto: Erik Peinar

meile lisakohustusi panevad. Kus kõrval ei ole sedasama andmekasutust, kergendavaid või hõlbustavaid meetmeid. Meil peaks olema põhimõte, et küsime riigina andmeid inimese või ettevõtja käest ühe korra. See ei toimi veel. Palju asju on siiski tehtud, ei saa öelda, et ei ole tehtud – statistikaameti, maksu- ja tolliameti, Eesti Panga riskasutused juba toimivad. Aga seal on meeletuid võimalusi edasi minna.

RAIMOND KALJULAI: Selleks, et bürokraatiat oleks vähem ja võib-olla teatud küsimustes riigiparaadi vohamist piirata, oleks vaja Riigikogule ressursi. Rein Lang avaldas ERRi portaalis arvamust, kus ta ütles, et Eestis on tegelik võim rahvaesinduselt läinud ABSile ehk administratiivbürookraatlikule süsteemile. Tuleb tõdeda, et nii see on. Kas see on hea või halb? Siin jõuame tagasi „Jah, härra minister“ raamatu juurde. Võib-olla see ongi hea, kui parlamendiliikmed nende tänast taset arvestades riigi juhtimisse sekkuda ei saa, aga tõenäoliselt põhiseaduse mõte niisugune ei olnud.

Parlament on minu hinnangul lasknud pika aja jooksul ennast tasapisi õonestada. Lihtne näide on see, et oleme praegu pretsedenditus julgeolekukeskkonnas,

mis on viimase kahe aasta jooksul väga järsult halvenenud. Halvenemine jätkub kiirenevas tempos. Kui mitmel Riigikogu fraktsioonil on julgeoleku- ja välispoliitika nõunik? Kellelgi ei ole.

Riigikaitsekomisjoni personal on kaks sisulist nõunikku ja üks tehniline administratiivtöötaja. Seda kogu riigikaitsevaldkonnale, kuhu oleme suunanud viimasel ajal kolm protsenti SKTst. Kulud on väga suurel määral kasvanud. Siis räägime sellest, kas riigikaitsekomisjon on teostanud kaitsevaldkonna üle järelevalvet. Julgeolekuasutuste järelevalve komisjon, millesse mina kuulun selles koosseisus esimest korda, peaks seda tegema ja see on väga oluline funktsioon igas demokraatlikus ühiskonnas. Nimelt, et julgeolekuasutused oma tööd tehes austaksid ja peaksid kõigiti kinni inimeste põhiõigustest, ka väga halbade inimeste põhiõigustest.

Milline on julgeolekuasutuste järelevalve komisjoni ressurss ja Euroopa Liidu asjade komisjoni oma? Kui Siim Kallas oli esimees ja mina aseesimees, menetlesime „Eesmärk 55“ eelnõude paketti, seda oli 2000 lehekülge. Kohutavalt keeruline, kõiki eluvaldkondi mõjutav, suurendab Eestis olulisel määral majanduslikku ebavõrdsust ja regionaalset ebavõrdsust. Mingit sisulist mõjude analüüsi polnud sellele keegi ju ka täitevvõimu poolelt teinud. Tänu sellele, et Siim Kallasel on autoriteet ja poliitiline kaal, saime öelda, et võtame vajaliku aja ja loeme selle paketi päriselt läbi, ja seda päriselt arutati.

Euroopa Liidu asjad mõjutavad viimasel ajal Eesti elu rohkem, kui päris suur osa sellest riigisisest seadusandlusest, mis meil parlamendist läbi käib. Sellega tegeleb parlamendi sees lisaks põhikomisjonile üks komisjon, mis koguneb reedeti ja mille ametnikkond on küll veidi suurem, aga kaugelt ebapiisav nende töömahuga toime tulemiseks. Ma tean, et komisjoni esimees tegeleb küsimusega, kuidas seda optimeerida. Minu jaoks on arusaamatu, kuna ma olen siin alles teist koosseisu,

kuidas on juhtunud, et parlament on andnud käest ära reaalse võime Eesti elu päriselt suunata. Selle kõige juures tehakse kangelaslikult ka väga head tööd. Võin seda öelda näiteks eelmises koosseisus kaitsevaldkonna eelnõude menetlemisest rääkides. Hoolimata sellest, et tegu oli valimiste-eelse ajaga, tegelesime teemaga ja pidasime väga pikki istungeid. Muu hulgas hoidsime ära selle, et võib-olla oleks tekkinud olukord, kus Eesti riik oleks seadustanud, et edaspidi oleks saanud naiste valgeid särke ja musti seelikuid toota vaid kaitseministeerium loal.

Riigikaitsekomisjonis on laua taga inimesed, kes on selle valdkonna tõelised patrioodid ja kes võtavad teenistuse mõistet väga tõsiselt.

ANDRES METSOJA: Me räägime hästi palju Eesti riigi korporatiivjuhtimise mudelist, aga pigem mitte poliitilisest alatoonist. Poliitikat loovad Eestis erakonnad ja seal peab mõtteselgus olema olema. Selleks kirjutatakse kokku koalitsioonileppeid ja valimisprogramme. Riigikogu on üks klassikaline juhtimisinstrement selles rajas. Väga oluline liin on kommunikatsioonil.

Eesti riigi peamine probleem seisneb selles, et jätame õigusloomes küsimata, kas seda on vaja. Õigusloomet tehakse konveiermeetodil sellepärast, et kusagil on astunud selle reha peale, et tuleb teha. Ja siis tehakse. Järgmine küsimus on, mida siis tehakse, mis probleeme lahendatakse?

Menetlust võib ajada väga suureks, aga seda võib teha ka väga väikeseks. Küsimus on kasuteguris ja ühiskonna arusaadavuses, kuhu me liigume, mis on sõnum inimestele, mida see seadus täitma hakkab. Kui räägime vaenukõnest ja anname puldist sõnumeid, et õigusruumi selles kontekstis hakkavadki sisustama riigi kohtud, siis seda on väga raske inimestele kohale viia. Mis elukas see on, mida me toodame?

Kui räägime keskkonna valdkonnast: ütleme, et meretuuleparkide ehitamist tuleb kiirendada, haldusakte vähendada,

et oleks võimalik vähem õigusakte kohtus vaidlustada ja soovime teha protsessi kiiremaks. Aga meres ei ole meil praegu ühtegi tuulikut.

Teiselt poolt ütleme, et metsateatis on see asi, millele peame andma kümnepäevase vaidlustustähtaja, kus iga inimene Eestis saab metsateatisele esitada vaide, mida keskkonnaamet hakkab menetlema ja mille peale on siis võimalik kohtusse minna. Ma ei saa mitte midagi aru. Mis on oluline ja ebaoluline? See võrdlusmoment on täiesti kadunud. Siia lisandub riigikohtu instants. Ma ei taha öelda, et riigikohtu ei peaks lisanduma, nad peavad oma tööd tegema. Aga kui riigikohtu osutab sellele, et ühtpidi võtame õigusloojate

Ei ole oluline, palju seadusi on, vaid on oluline, kuidas need elu keerulisemaks teevad või meile lisakohustusi panevad.

JAAK AAB

poolt võimaluse haldusakte vaidlustada, kuid ütleb ise oma lõppastmes, et tuleb luua vaheinstants, millega anda vaidlustusaeg, siis ma ei saa aru. Ja ma arvan, et väga paljud Eesti inimesed ei saa aru. Mida me ehitame?

Võtame edasi digiteerimise. Kui toimub ostu-müügitehing ja riik loobub näiteks eelisostuõigusest looduskaitsealustel maadel, siis notarite sõnul ei saa nad vajalikku kaardikihti kätte, et notariaalsel tehingul teha märke piirangu kohta. Ja ütleme, et see on okei, kui nad ei saa kätte, las ta siis olla, et anname aega, kunagi hiljem tegeleme. Aga samal ajal

ütleme rannakaluritele, et teil on püügi-päevik, mis on ülioluline täita ära kohe ja ilmtingimata digitaalses süsteemis.

Seda riiki ei olegi lõpuks inimestele võimalik õigusloomes ära seletada. Mis riik see on, mida selliselt ehitame? Andmete kättesaadavus on väga loogiline ja õige teema, aga sellega, millega iga päev tegeleme, anname sõnumi, ja see on üliolulise tähendusega. Kui sõnumid on nii vastassuunalised, siis võime rääkida ükskõik mitme ametniku Riigikogule appi võtmisest, aga ega see asja lõpuks paremaks tee.

Digitereimise konteksti lõpetuseks on regionaalpoliitilise näitajaga kõik isene- sest ilus. Kuid miks ütleme, et valguskaab- lit maapiirkonda ei ole võimalik viia või ei ole vaja viia, sest see on liiga kallis? Me anname sõnumi ette ära, et ehitame e-riiki ja kiireid andmesideühendusi, aga on teatud kohad Eestis, kuhu me neid ei tee. Sellepärast, et te elate vales kohas.

IGOR TARO: Kust meil seadusloome vajadused üldse tulevad? Alati on mingisugused poliitilised prioriteedid, mille elluviimiseks peab seadusi muutma, seda esiteks. Teine tee on needsamad põhiseaduspärasuse hinnangud, mis me saame riigikohtust või õiguskantslerilt, mille osas üldiselt ei ole valikut. Kolmas tee on see, kus elu ise muutub ja tänu sellele peab seadustes mingisuguseid muudatusi tegema.

Meil seisab ees näiteks oma tuumaenergeetika-teemaline arutelu ja kui Riigikogu otsustab, et seda energialiiki võiks siin riigis kasutada, siis meil ei ole mitte mingit muud valikut, kui teha üks seadus juurde, aga korralik seadus. Üks amet tuleb juurde, tuumaenergia regulaator. Elu muutub keerulisemaks ja regulatsioonid muutuvad seetõttu keerulisemaks.

Aga kui hakkame õigusloome hügieenist rääkima sellisel tasemel, et kas õhu kvaliteet on hea või halb, siis vaadates praegu Riigikogus toimuvat, on meil seal praktiliselt Augeiase tallid, mida peame puhastama, aga mitte õhu kvaliteediga tegelema. Riigikogu ei tööta ju praegu

põhiseaduspäraselt ja efektiivselt isegi nendes raamides, mida ta võiks teha. Mis mõte on meil rääkida sellest, et võiksime analüüsida mingisugust õigusloome protsenti, kui menetleme missioonide eelnõusid kaks päeva, mida eelmisel aastal menetleti kaks tundi ehk ilmselgelt siin on väga suur efektiivsusvaru. Riigikohus on kaks korda öelnud, et kui sellist olukorda on hakatud piirama, on see põhiseadusega rohkem vastavuses kui ajaraisk, millega me siin Riigikogus silmitsi oleme.

Lõpetuseks põhiseaduslike institutsioonide teemal. Riigikogu liikmete arv on tõesti peenhäälestuslik meede. Tõmbame selle 101 pealt 71 või 51 peale, kõik saavad sellest teemast aru. Samas on palju raskem aru saada sellest, millest Raimond rääkis, nimelt komisjoni suutlikkusest. Meil on keskkonnakomisjonis üks jurist. Meie vastas on kõige võimsam, kõige suurem, kõige jõhkram ministeerium – kliima-ministeerium, kõigi asjade ministeerium. Kui tahame mingisuguse seadusemuudatuse ellu viia kas või komisjoni poolt, siis tegelikkuses pean komisjoni esimehena lootma ainult selle ministeeriumi ametnike heale tahtele ja vastutulelikkusele. Sellepärast, et meie üks jurist ei suuda näha nii suurt pilti kui seal terve osakond.

RAIMOND KALJULAI: See, et välismissiooni eelnõudele tehakse obstruktsiooni, on kindlasti vale. See viib vale sõnumi nii meie kaitseväelastele kui ka meie liitlastele. Me ei võta tõsiselt probleemi, et saadame oma kaitsevälasi eluohtlikkuse olukorda.

Riigikogu liige peab olema valmis vaatama kaitsevälase ema ja isa silma ja ütleva, et mina tegin selle otsuse Eesti riiklikes huvides ta sinna saata. Ameerika Ühendriikide Kongressis ei tehta neid otsuseid kergekäeliselt, neil on väga pikaajaline kogemus ja nad teavad, mida see maksab.

JAAK AAB: Kui räägime riigist ja põhi-seaduslikest institutsioonidest, siis näeme tendentsi, kuidas tihtipeale ei saa rahvas toimuvast aru või kaugeneb sellest. Neil

tekib kujutelm, et ma ei saa sinna midagi teha, seal midagi mõjutada. Seetõttu ilmuvad populistlikud liikumised ja nii edasi. Ma ei taha praegu seda arutelu avada, aga meie ettepanek on endiselt laual. Nimelt Soomes valitakse presidenti otse. Miks ei võiks meiegi selle juurde minna? Ma tean küll, et kõigil on vastuväiteid, aga rahvas tunnetaks, et saaks vähemalt ühe institutsiooni juures ühte inimest valida ise.

MARIS LAURI: Kui räägitakse sellest, et tõmbame ametnikke või Riigikogu liikmeid poole võrra vähemaks, siis see on äärmiselt populistlik. Mis on tagajärg? Esindatus muutub veelgi halvemaks. Me teame, et Riigikogu liikmete ja ametnike seas on igasuguseid inimesi. On väga usinad ja on ka selliseid, kes lasevad üle jala. Nende osakaal jääb ikka olema ja suhtarv jääb samaks.

Jutumehi on alati ja nad ei pruugi alati kõige paremad töömehed olla. Igas Riigikogu komisjonis istub inimene igast fraktsioonist. Ta ei pruugi olla vastava valdkonna spetsialist, sest igasse fraktsiooni ei jätku kõikide erialade inimesi. Seejärel on meil probleem ametnikega, kes ei jaksa kõiki eelnõusid läbi töötada. Me lõhuksime sellega demokraatiat veelgi rohkem. Ma ei räägi siin valitsuse ja parlamendi võimude tasakaalust, vaid see on juba otsene parlamentarismi lõhkumine, nagu ka see praktika, kus mõned Riigikogu komisjonid on totaalselt üle ujutatud pahnaga. Räägime väga palju missioonidest, aga sama seis on rahanduskomisjonis Ukraina toetuseks mõeldud sammudega. Kusjuures need sammud ei ole mitte Eestisse mõeldud, vaid just nimelt Ukraina aitamiseks. See on minu arvates inetu ja labane.

ANDRES METSOJA: Kui alustasime haldusreformiga, ütlesime A – Eesti haldusmaastik vajab korrastamist. Omavalitsuste arvu vähendasime. Siis ei ole võimalik öelda B, et vaadake riigi tasemel ei ole võimalik edasi mitte midagi teha. Teatud piirkondades ütlesime inimestele väga selgelt, et tulevikus selles piirkonnas tööd ei ole. Et seda haldusüksus

Mart Raudsaar

Foto: Erik Peinar

sellisena ei ole olemas. See raha anti suuremale omavalitsusele. Praegu suurem omavalitsus tõmbabki tekki väiksema piirkonna pealt enda peale. Paratamatu on aga olukord, et riiki saab juhtida üksnes selle raha eest, mis majanduses tekib.

IGOR TARO: Maris võttis siin osaliselt sõnad suust. Teatud funktsioone peaks täitma miinimumarv inimesi. Kuupjuur rahvaarvust Riigikogu esindatuse mõttes võib-olla ei ole siin isegi nii suur probleem kui esindatuse määr komisjonides. Me ei saa teha ühe-kahe või kolme inimese komisjone. Isegi siis, kui meil on elanike arv Eestis väga väike võrreldes mõne suure riigiga, peab siin olema ikkagi minimaalne arv päid ruumis, et tekiks mingisugune arvamuste paljusus, arutelu ja nii edasi.

Kohalike omavalitsuste ülesannete osas ei peaks pühasid lemmasid olema. Olukord tuleks üle vaadata, kui elu on muutunud. Kuid meil on takistused nende muutustega edasiminekul.

Lõpetuseks. Poliitika ja institutsioonid tuleks lahus hoida. Poliitikat teevad erakonnad, peetakse debatte. Institutsioonide ründamine, nende ummistamine, nende töö takistamine on täiesti lubamatu ja lõhub parlamentaarset korda palju rohkem kui probleem, et siin on vähe ametnikke.

Jaak Valge: presidendi otsevalimine on oluline

Kuna EKRE ei saanud oma esindajat vestlusringi paraku saata, esindas neid hiljem kirjalikult Riigikogu liige Jaak Valge. Ta vastas samadele küsimustele, mida olid saanud vestlusringi ettevalmistamiseks selles osalejad.

Jaak Valge (EKRE)

Foto: Erik Peinar

Enne valimisi oli enamikul erakondadel platvormides hulgaliselt häid ja isegi üsna mastaapseid ideid (nt riigiteenuste ja riigivalitsemise reform ning mastaapne digipööre riigivalitsemises). Viimasel ajal pole nendest ideedest palju kuulda olnud. Kas ja millal midagi võiks tehtud saada?

EKRE on osutunud pärast valimisi opositsioonis olevaks, aga kui praegu toimuksid valimised, saaksid opositsioonierakonnad kokku 66 kohta ja valitsuserakonnad 35. Kuna me ei ole valitsuses, pole meil ka olnud võimalik oma programmilisi eesmärke ellu viia. Küll aga oleme esitanud eelnõusid, et meie teemasid vähemalt päevakorral hoida. Näiteks rahvahääletuste esilekutsumise võimaldamine elanike poolt kohalikes omavalitsustes, e-valimiste tühistamine, kuna need ei vasta põhiseadusele, samuti oleme kogu oma poliitilise tegevusega seisnud Eesti riikliku suveräänsuse eest ja vastu täiendava võimu loovutamisele Euroopa Liidu institutsioonidele; oleme seisnud kõigi vahenditega vastu püüdlustele piirata sõna-, usu- ja südametunnistusvabadust.

Mida võiks rääkida põhiseaduslike institutsioonide ja riigiametkondade võimalikust reformist (mee- nutame, kuidas ühendati erinevad

laevastikud). Kas midagi sarnast annaks teha mujalgi? Kas meil on vaja 101 Riigikogu liiget?

Jah, põhiseaduslike institutsioonide reform on EKRE programmiline eemärk. Esimesel võimalusel teeme muudatused põhiseadusesse, võimaldades presidendi otsevalimise ning refe-

rendumite algatamise rahvahääletuste korraldamiseks. Juhul, kui see võimalus oleks praegu olemas, ei oleks meil ka parlamentarismi kriisi ega obstruktsiooni vajadust. Praegune jõudude vahekorraldamine parlamendis, mis ei vasta kaugeltki ühiskonna toetusele, võimaldab läbi suruda ühiskonna enamuse hoiakutele täiesti vastumeelseid otsuseid. President, kes seda takistada võiks, on samuti teda valinud võimuliidu nägu.

Üks asi on institutsioonide hulk ja struktuur, teine aga nende tegevuse sisu ning haakuv õigusloome.

Kuidas parandada riigisektori töö kvaliteeti, vähendada bürokraatiat ja vähendada õigusloomet (vähem seadusi, kuid parema kvaliteediga)? Mida tahaksite erakonna programmi silmas pidades eeloleva kolme aasta jooksul ära teha?

Riigisektori töö kvaliteedi parandamiseks tuleb tagada kõrgete riigiametnike valimisel arusaadavad valikukriteeriumid ja tegelik konkurents. Valitsussektoris töötavate inimeste osakaalu, mis on järsult suurem kui Euroopas keskmiselt, tuleb vähendada. Euroopa Liidu institutsioonidest algatatud õigusaktide puhul tuleb kasutada tihedamat sõela ja keelduda meile mittesobivate vastuvõtmisest.